

O PRÁCI KNIHOVNÍKA-BOHEMISTY V NÁRODNÍ KNIHOVNĚ VE VARŠAVĚ

Príspevek k otázce místa a využití oborových specialistů v knihovnách

Katarzyna Kwiatkowska-Żák, Biblioteka Narodowa Varšava

Ve svém referátu bych se chtěla dotknout problému realizace úkolů typických pro oborového specialistu či oborového knihovníka ve velké vědecké knihovně, která však nemá ve své organizační struktuře pracovní místa tohoto druhu. Učiním to na příkladě práce knihovníka-bohemisty v Národní knihovně ve Varšavě. Předtím si ale dovolím říct pár úvodních slov k tématu a taky podotknout, že se mi jedná především o úseky na základní pracovní lince akvizice a zpracování dokumentů – služby uživatelům a ne o specifické pracovní oblasti jako oddělení rukopisů a starých tisků, hudební oddělení či úsek restaurování a konzervace fondů, kde samozřejmě specialisté z jiných oborů pracovat musí. Nebudu taky rozvádět případy, kdy využíváme externí odborníky.

O oborových knihovnicích (něm. *Fachreferent*, ang. *area specialist*, *subject specialist*) slyšíme už koncem XIX. století v Německu, kde se dříve akvizicí v univerzitních knihovnách zabývali profesori, kteří tento závazek brali jako dodatečnou práci. Knihovny si rychle uvědomily, že taková spolupráce není pro ně vhodná, protože vědečtí pracovníci univerzit se těmto závazkům dostatečně nevěnovali. Knihovny pochopily, že musí mít své vlastní, akademicky vzdělané zaměstnance, kteří by všechny problémy řešili rychle a na místě. Oborový knihovník v Německu má nejenom knihovnické vzdělání, ale také další vysokoškolské vzdělání v jiném oboru. *Fachreferent* má péči nad procesem akvizice a věcným zpracováním fondů ze svého oboru a také se v jeho rámci zabývá poskytováním informací¹. V dánských knihovnách se spíše používá termín *vědecký knihovník*², ačkoliv *wissenschaftlicher Bibliothekar* se vedle *Fachreferent* – a vyskytuje i v Německu.

---

¹ Hudzik, K. Bibliotekarz dziedzinowy – doświadczenia niemieckie a polskie możliwości ich adaptacji. *EBIB* [on-line]. 2000, Nr 8 (18) [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/hudzik.html>.

² Larsen, S. Specjaliści dziedzinowi w bibliotekach akademickich Danii – „mandaryni przeszłości” czy wschodzące gwiazdy biblioteczne? *Tamtéž*. [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/larsen.html>>.

Pojem *area specialist (librarian)* a *subject specialist (librarian)* se v amerických univerzitních knihovnách vytvořil během 60. a 70. let 20. století, kdy se tzv. „area studies“ stávaly čím dál tím víc populárnější. Jeho rozsah se však většinou omezoval do oblasti literatury. Na významu nabral až v 80. letech. Na americké půdě se můžeme setkat i s jinými pojmy, které mají tentýž nebo velmi podobný obsah, např. s konkrétnějším názvem *slavic bibliographer*. V Polsku se uchýlil, podobně jak v USA, *bibliotekarz dziedzinowy*, taktéž v Čechách – *oborový knihovník* či *oborový specialista*. Budu záměrně používat dva poslední pojmy.

O úkolech a postavení oborového specialisty, jeho místě ve struktuře knihovny a údělu v jejich aktivitách se už napsalo hodně, rovněž o jeho nové situaci a roli v době Internetu a nových informačních technologií. Odkazuji v tomto místě jen na několik publikací³ a raději přejdu k polskému kontextu.

V Polsku se věc odborných knihovníků řeší třemi způsoby:

1. Ve větších univerzitních knihovnách, jako je např. Hlavní knihovna Varšavské univerzity⁴ nebo Hlavní knihovna Univerzity Mikuláše Koperníka v Toruni⁵, pracovní místa odborných specialistů existují. **Polští oboroví knihovníci se většinou omezují na informační služby a práci přímo s uživatelem a také na akviziční práci.**

---

³ Mimo jiné: *Bibliotekarz dziedzinowy* w bibliotekach akademickich. Materiały z seminarium zorganizowanego przez Bibliotekę Główną UMK w dniach 26–27 października 2000 r. Toruń 2001.

Gacińska, M. Młode kadry w bibliotece. *Forum Akademickie* [on-line]. 2001, Nr 11 [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <www.forumakad.pl/archiwum/2001/11/artykuly/23-nmlode_kadry_w_bibliotece.htm>.

Viz též celé desáté číslo časopisu *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy – EBIB* z roku 2000, věnované té problematice. [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/index.html>>.

⁴ V Knihovně Varšavské univerzity se títo knihovníci nazývají „oborovými informátory“ protože se hlavně zabývají poskytováním informací a pomocí ve vyhledávání ve fondu stavěném podle Třídění Kongresové knihovny. Viz: Macháčková, T.; Skolková, L. Varšavská univerzitní knihovna českýma očima. *Ikaros* [on-line]. 2006, č. 5 [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/3348>>.

Hakim Al-khatib, A. Rola bibliotekarza dziedzinowego w wolnym dostępie. *EBIB* [on-line]. 2000, Nr 8 (18) [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web:

<<http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/hakim.html>>.

⁵ Bednarek-Michalska, B. Opis stanowiska pracy bibliotekarza dziedzinowego na przykładzie BG UMK. *EBIB* [on-line]. 2000, Nr 8 (18) [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/michalska.html>>.

2. V jiných knihovnách, např. v Národní knihovně ve Varšavě, Hlavní knihovně Warmińsko-Mazurské univerzity v Olštýně nebo Univerzitní knihovně v Poznani, samostatná pracovní místa, určená pro oborové knihovníky, nejsou. Funkce oborových specialistů jsou však v těchto institucích rozděleny mezi knihovníky, kteří mají, kromě knihovnického, další vysokoškolské vzdělání (filologické, filozofické, hudební, výtvarné apod.). **Tady ale musím zdůraznit, že tito knihovníci nemají jiný status. Úkoly oborového specialisty plní dodatečně nebo v rámci své formální náplně činnosti. Finančně se tyto úkoly vážou pouze na příplatky za znalost cizích jazyků a nebo na poslední bod pracovní náplně, který se týká „plnění jiných pokynů nadřízených“⁶.**
3. V ještě jiných polských knihovnách, především vysokých škol technických, oboroví knihovníci vůbec nejsou, ani formálně ani neformálně. Nahrazují je odborné týmy vědeckých pracovníků těchto vysokých škol. Předpokládá se, že to oni nejlépe vědí, které materiály škola potřebuje, kdo a co v jejich oboru napsal a kde to vydal, jaké jsou novinky na trhu. Tito externí – ve vztahu ke knihovně – odborní spolupracovníci se obvykle věnují přípravování objednávek a hodnocení nových přírůstků⁷. Jejich pole působnosti ve vztahu ke knihovně a jejím uživatelům je tudíž menší, než v prvních dvou případech.

Oborový specialista spravuje v knihovně určitou oblast, často v spojení na vybrané cizí jazyky, která pracovně zasahuje do několika knihovnických a informačních procesů. Tyto procesy spojené s oblastí oborového specialisty probíhají buď v určitém organizačním celku, vyděleném podle oborů (jakoby „knihovna v knihovně“ – např. Law Library v rámci University Library), nebo ve zcela různých místech organizační struktury instituce. Tím druhým případem je právě polská Národní knihovna, která je zorganizovaná podle druhu procesů a typu dokumentů a ne podle oboru nebo jejich seskupení. Samozřejmě i zde se vyskytují určité výjimky, jako např. oddělení knihovědy a knihovnictví, ale to situaci zásadně nemění, zvláště že i ony, v podmínkách NK, nezahrnují část doplňování fondů.

Jak jsem už řekla dříve, tradičně oboroví specialisté v knihovnách zodpovídají za akvizici, věcné zpracování dokumentů a také za zpracování spe-

---

⁶ Jazdon, A. Unde venis?. *Tamtéž*. [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/jazdon.html>>.

⁷ Např. Hlavní knihovna Wroclawské polytechniky.

Ganińska, H. Gromadzenie a bibliotekarz dziedziny w bibliotekach politechnik w Polsce. *Tamtéž*. [cit. 2008-07-30]. Dostupné na Word Wide Web: <<http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/ganinska.html>>.

cializovaných rešeršních dotazů ve své oblasti⁸. Protože Národní knihovna ve Varšavě není univerzitní či speciální knihovnou, nejsou v ní zavedena samostatná pracovní místa pro oborové specialisty. Neznamená to však, že se v polské NK nemusí řešit četné úkoly typické pro tuto pracovní skupinu, tím spíše, že NK málokdy sahá pro pomoc navenek. Práci, kterou by tito specialisté někde jinde dělali v rámci svých hlavních pracovních povinností, se tudíž musí rozdělit mezi různé organizační jednotky, ba často i mezi jednotlivé knihovníky, především ty, kteří dostávají příspěvek za znalost cizích jazyků nebo mají jiné (ještě jiné) vzdělání než knihovnické.

Než se dostanu ke konkrétnímu případu knihovníka-bohemisty, chtěla bych krátce popsat, jak v Národní knihovně ve Varšavě vypadá rozdělení závazků oborových knihovníků mezi pracovníky v následujících pracovních oblastech:

1. Akvizice a doplňování fondů

Většina materiálů, které jsou v cizích jazycích jako např. angličtina, francouzština, němčina, španělština a částečně i čeština a slovenština, přichází do sekce programování zahraničních přírůstků (v oddělení akvizice a doplňování fondů), kde pracují tři knihovníci na dva a půl úvazku (jeden z nich mluví m.j. česky a slovensky), kteří tipují a hodnotí publikace podle profilu knihovny. Knihy, napsané v méně populárních jazycích (jako srbština, japonština, běloruština, ukrajinština, makedonština, maďarština apod.), hodnotí jiní pracovníci, kteří tyto jazyky znají. Oni také často zpracovávají nabídkové seznamy ze své oblasti. I když většina těchto knihovníků pracuje v oddělení akvizice a doplňování fondů (hlavně v sekci mezinárodní výměny a darů), část z nich má v knihovně zcela jiné závazky a pracuje úplně jinde (např. kolega japonista pracuje v oddělení bibliografie polonik).

Samozřejmě oborový knihovník nepracuje jenom s cizími jazyky. Humanistickou tematikou se většinou opět zabývá sekce programování zahraničních přírůstků. Pokud jde o více specializované oblasti jako např. muzikologie nebo historie umění, pomáhají na úseku akvizice pracovníci z hudebního nebo ikonografického oddělení, kteří průměrně jednou za měsíc prohlíží shromážděné knihy a vybírají ty, které by měly být zařazeny do jejich sbírek. Kolega z hudebního oddělení navíc pravidelně zpracovává nabídkové seznamy v části korespondující s jeho oborem. Odborníci z jednotlivých oddělení speciálních fondů, ale i zaměstnanci jiných organizač-

---

⁸ V některých publikacích se můžeme dočíst o dalších možných povinnostech oborového knihovníka v oblasti vlastní vědecké činnosti a taky organizace práce i řízení, např.:

Larsen, S. op. cit.

Hudzik, K. op. cit.

ních útvarů hlásí své objednávky akvizičnímu oddělení, které rozhoduje, jakou cestou se mají publikace získat. Pomáhají kolegům z akvizice i tím, že se účastní některých aukcí pořádaných antikvariáty.

2. Jmenné a věcné zpracovávání dokumentů

Dodatečná pomoc pracovníků z jiných oddělení je zde značně menší než v akvizici, mimo jiné proto, že publikace již prošly „akvizičním sítím“ a taky proto, že v odděleních, kde se tvoří záznamy a věcné charakteristiky dokumentů, pracují lidé znající aspoň částečně některé cizí jazyky či obory. Neformální oboroví specialisté z jiných organizačních útvarů neformálně pomáhají v popise a věcném zpracování obvykle na přímou prosbu katalogizátora či bibliografa. Pomáhají tedy např. určit jazyk nebo kraj publikace (napsána česky, ale vydaná na Slovensku), něco přeložit nebo prohlédnout knihu a stručně přiblížit katalogizátorům její tematiku a taky návaznost na jiné publikace. Občas se stane, že během práce s katalogovou databází najdou nějaké chyby nebo jen obyčejné překlepy, které buď přímo opraví nebo nahlásí oddělení s patřičnou působností. Další věcí je, naštěstí zřídka, mravenčí korektura publikovaných bibliografií, hlavně polonik, občas i cizojazyčných bibliografických citací v publikacích vydávaných nebo připravovaných v NK.

3. Informační služby

V Národní knihovně ve Varšavě většinu souběžných informačních dotazů zpracovává „informatorium“. Do určité míry je schopno samo realizovat bibliografické, faktografické atp. potřeby uživatelů, a to z různých oblastí, někdy i hlouběji, pokud tam pracuje odborník (např. knihovník s pedagogickým vzděláním a mluvící dobře anglicky a rusky). V jiných případech pracovníci informatoria musí kontaktovat kolegy odborníky z jiných oddělení, byť jen proto, aby pomohli upřesnit dotaz, zadaný v méně známém jazyce. Stává se taky, že se uživatel přímo obrací na konkrétní oddělení nebo kompetentního zaměstnance, pokud o něm ví. Propojení mezi informatorem a odborníky z různých oblastí v knihovně celkem funguje, ale přece jenom tu trošku chybí upřesnění mechanismu spolupráce a taky vymezení hranic, kdy bere zodpovědnost za obsluhu uživatele specialista z jiného oddělení. Lepší koordinace by byla vítána i v situacích, kdy se informační dotaz nejdřív ocitne v některém ze sekretariátů našeho vedení.

4. Jiné oblasti

Jedná se tu o celou řadu aktivit jak překlady a tlumočení, odborné konzultace a analýzy, publikační činnost, výstavy a jiné. Budu se je snažit při-

blížit v další části referátu, týkající se již přímo práce knihovníka-bohemisty.

* * *

A jak se v tom všem situuje náš knihovník-bohemista, tedy pracovník, který má dvojité vzdělání a navíc určitou znalost české historie a kultury, českých poměrů a polsko-českých vztahů? Než si odpovíme na tuto otázku, musím předeslat, že budu **souhrnně** mluvit o práci a zkušenostech dvou osob, které výše uvedené podmínky splňují a pracují v Národní knihovně na úseku akvizice. Jedna se tam zabývá, na plný úvazek, mezinárodní výměnou (spolupracuje mimo jiné s českými a slovenskými knihovnami). Druhá pracuje pouze na půl úvazku jako systémový knihovník pro akviziční modul a navíc podporuje, rovněž v rámci své pracovní náplně, programování a selekci českých i slovenských zahraničních přírůstků.

V praxi to znamená, že knihovník-bohemista zpracovává nabídkové seznamy zahrnující české publikace, pak též připravuje a posílá partnerům vlastní seznamy, navíc sám vyhledává v různých pramenech české tituly, které by knihovna měla mít ve svých fondech, prohlíží a hodnotí české publikace přicházející do knihovny, občas prohlíží a hodnotí materiály i mimo knihovnu (např. na mezinárodním veletrhu nebo u starší soukromé osoby, která vlastní české materiály a nabízí je ke koupi nebo jako dar), vyhledává v nich polonika (především věcná, která by mohla ujít pozornosti během dalšího zpracování), konzultuje některé publikace s jinými odděleními (např. navrhuje jim tituly do studoven a příručních fondů), samozřejmě vede korespondenci nebo se jinak dorozumívá s partnery z Čech a prodejci či dárci nabízejícími české publikace.

Knihovník-bohemista také pomáhá oddělení multiplikátů a neprofilových fondů, kde čas od času definitivně vyřazuje starší dokumenty z fondů nebo je doporučuje jiným knihovnám. Pokud se týče nových multiplikátních nebo neprofilových českých titulů, které přicházejí do knihovny, knihovník-bohemista se snaží už na začátku akvizičního procesu některé tituly zadržet pro zájemce, o kterých už ví. Tímto způsobem dosti pravidelně zásobuje knihovnu Institutu západní a jižní slavistiky na Varšavské univerzitě a občas i jiné instituce. Díky tomuto racionálnímu postupu zkracuje cestu zbytečných dokumentů v knihovně, nachází pro ně toho správného uživatele a taky méně zatěžuje oddělení multiplikátů a neprofilových fondů.

Knihovník-bohemista je aktivní i na jiných úsecích než akvizice a vyřazování fondů či hledání odběratele pro české publikace, které NK nepotřebuje. Pokud se týče typických knihovnických činností, především pomáhá při dalším zpracování přírůstků. V některých případech sám připojuje poznámky, usnadňující jmenné a zvláště věcné zpracování dokumentů.

V jiných případech ho prosí katalogizátor nebo bibliograf o konzultaci. Knihovník-bohemista se stýká i později, tzn. během své práce s databází, se záznamy českých publikací, nebo těch vydaných jinde, ale v češtině. Automaticky ty záznamy kontroluje po jazykové a částečně i obsahové stránce a pokud najde chybu, sám ji hned opraví. Jestli je to větší chyba, která by se mohla opakovat nebo má vliv na soubor autorit a nebo taky nutí k tomu, aby se katalogizátor opět podíval do dokumentu, knihovník-bohemista ji nahlásí patřičnému oddělení. Tímto způsobem se podařilo opravit znění mnoha českých slov a polských hesel, které by jinak změnily titul či celý obsah knihy. Podám aspoň jeden příklad prosící o zásah: monografie o jazyce na moravském Valašsku byla zpracována jako pojednání o rumunském dialektu.

Tyto jazykové a částečně i odborné kompetence knihovníka-bohemisty bývají občas využity i v nakladatelské činnosti NK. Jedná se o jazykovou korekturu v NK publikovaných bibliografií nebo publikací, obsahujících bibliografické citace českých publikací nebo citování fragmentů textů v českém originále. Mimo veškerého úsilí se obvykle nedaří eliminovat všechny chyby, protože v další fázi vydavatelského procesu se jednoduše objeví nové. Čeština se svou složitou ortografií a jinými vlastnostmi neustále ztěžuje život polským redaktorům. Pomoc knihovníka-bohemisty je tu vítána, což neznamená, že by nemohla být větší. To však již záleží na konkrétním redaktorovi, nakolik cítí potřebu konzultace nebo pomoci s korekturou.

Knihovníka-bohemistu potřebují také uživatelé NK. Naše informatorium se na něj obrací hlavně v těch případech, kdy je zapotřebí velmi dobré znalosti češtiny anebo českého kontextu (hlavně historického a kulturního). „Neobtěžuje“ ho zato pořizováním bibliografických soupisů či jednoduchými rešeršními dotazy. Potřeby uživatelů jsou velmi různé, někdy překvapující. Např. svého času nás oslovila asistentka režiséra jednoho z varšavských divadel, které připravovalo scénickou adaptaci díla B. Hrabala *Jak jsem obsluhoval anglického krále* a prosila m.j. o dobové snímky policejních uniforem. Později přišly dvě mladé režisérky, které chtěly natočit film o polsko-českých manželstvích. Tady už konzultace byly širší a hlubší, režisérky s námi dokonce probraly i rámcový scénář.

Stává se, že přání uživatele překročí všechny přípustné meze a knihovník-bohemista ho musí odmítnout. Např. ze studovny časopisů doporučili staršího pána, který prý potřebuje „trošku“ pomoci s jedním „kratičkým“ článkem z českého časopisu. Nakonec se ukázalo, že onen pán, vášnivě holdující středověké výzbroji, si vyhledal asi třicetistránkové, velmi zasvěcené pojednání o přilbě Sv. Václava, ale dál si nevěděl rady, protože neuměl česky. Na otázku, jak si pomoc představuje, upřímně odpověděl, že by mu úplně stačilo, aby by mu někdo tlumočil text přímo do diktafonu a že je ochot-

ten přicházet za tím účelem přímo do kanceláře, nanejvýš na jednu–dvě hodinky denně, aby příliš neobtěžoval. Samozřejmě zadarmo, v rámci služeb.

Další oblasti využití knihovníka-bohemisty v NK jsou překlady různých textů a tlumočení. Jedná se nejen o korespondenci s institucemi a uživateli, ale i o texty českých autorů, které se mají ukázat v některém z našich periodik či sborníků a nebo jsou prostě zapotřebí vedení NK. Méně často ty aktivity jdou druhým směrem – tehdy se překládají do češtiny texty našich pracovníků, které budou publikovány či předneseny v Čechách. Poměrně zřídka je knihovník-bohemista angažován do tlumočení na polsko–českých nebo mezinárodních konferencích, zato častěji se účastní setkání vedoucích pracovníků NK s hosty z České republiky. Je rovněž k dispozici pracovníkům českých knihoven, kteří přijíždějí do NK v rámci výměnných nebo jiných pracovních a studijních pobytů. Překlady do tisku a tlumočení na konferencích či seminářích se většinou platí zvlášť na základě smlouvy.

Stává se, že jazykové kompetence knihovníka-bohemisty jsou spolu se znalostí svého prvního (knihovnického) oboru využity opravdu intenzivně. Když firma ze Zlína instalovala a testovala v NK vakuovou dezinfekční komoru s dodatečným zařízením a pak zaškolovala – spolu s představitelem výrobce komory, který mluvil anglicky – naše pracovníky, náš knihovník-bohemista se musel nejdřív seznámit s dokumentací všech zařízení a instrukcemi, potom musel jazykově pomáhat při instalaci a řešení různých problémů a nakonec tlumočit během školení ve třech jazycích – v polštině, češtině a angličtině.

Velmi zajímavou, ale zároveň náročnou i zodpovědnou oblastí je příprava informací, zpráv a analýz pro vedení NK a někdy i resort kultury. Knihovník-bohemista m.j. zpracoval témata: povinný výtisk v Čechách, česká technologie RETROKON a její využití v knihovnách, automatizace výpůjček v NK v Praze (využití výpůjčního modulu systému Aleph), český projekt WebArchiv, situace a potřeby českých knihoven po povodních (pro účely zorganizování pomoci z polské strany). V tom posledním případě byl rovněž členem polské delegace, která přivezla materiály auty přímo do Prahy a zúčastnila se tam česko-polského semináře na téma výměny zkušeností v oblasti likvidace následků povodní v knihovnách. Předtím ještě stačil přeložit polský referát do češtiny. Všechny aktivity tohoto druhu probíhaly v rámci pracovní náplně, někdy obohacené o služební cesty do České republiky.

Do v. u. oblasti můžeme taky započítat informační (dokumentační) analýzy článků z českých časopisů z oboru knihovnictví a vědeckých informací pro *BABIN (Analytická bibliografie knihovnictví a vědeckých informací)*, která se zpracovává v NK a uvádí jako samostatná příloha k časopisu *Prze-*

gląd Biblioteczny. Analýzy tohoto druhu jsou placeny zvlášt' na základě smlouvy o dílo.

Knihovnik-bohemista se navíc snaží informovat polskou odbornou veřejnost o rozvojových trendech českého knihovnictví i jinak, především svou vlastní publikační činností. V tomto místě si dovoluji uvést tituly tří příspěvků, které se ukázaly poslední dobou v polském elektronickém časopise *EBIB* a v *Biuletynu bibliotek kościelnych FIDES*: Sousedé pro spolupráci. Část 1. Informační zdroje o českých knihovnách v Internetu. Část 2. Strategie, koncepce, programy a projekty rozvoje českých knihoven⁹; WebArchiw – český projekt archivizace internetových publikací¹⁰.

Největším a nejnáročnějším předsevzetím, jakého se kdy knihovnik-bohemista v NK ujal, bylo zorganizování výstavy *Čechy. Daleko, nebo blízko?* ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky, Památkem národního písemnictví v Praze a Českým centrem ve Varšavě. Výstava proběhla v roce 2005 od ledna do dubna v rámci několikaletého cyklu *Nasí sousedé. Nový pohled*. Představila Čechy prostřednictvím vybraných témat z jejich kultury a historie, přičemž nemalou úlohu při výběru materiálu sehrál zřetel k polsko-českým vztahům. Autoři (tj. oba knihovníci-bohemisté) se snažili na příkladech převážně polských knih, článků, map, rukopisů, starých tisků a ikonografických dokumentů reflektovat postoje Poláků ke svým jižním sousedům a přiblížit recepci české kultury přes hranice staletí, a to se zvláštním zřetelem k vývoji písemnictví po změně režimu, čili od podzimu roku 1989. Navíc připravili polsko-českou konferenci, která se odbyla před vernisáží, a později se ještě zúčastnili několika doprovodných akcí s českou tematikou¹¹. Velká škoda, že se nakonec nepodařilo výstavu ukázat i české veřejnosti.

* * *

---

⁹ ŽÁK, P. Sąsiedztwo warte współpracy. Cz. 1. Czeskie biblioteki w świetle źródeł internetowych. *EBIB* [on-line]. 2006, Nr 8 (78) [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.ebib.info/2006/78/a.php?zak>>.

ŽÁK, P. Sąsiedztwo warte współpracy. [Cz. 2. Wybrane strategie i koncepcje oraz programy i projekty rozwoju czeskich bibliotek]. *EBIB* [on-line]. 2007, Nr 5 (86) [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.ebib.info/2007/86/a.php?zak>>.

¹⁰ Žák, P. WebArchiv – projekt Czeskiego Archiwum Publikacji Internetowych. *FIDES. Biuletyn Bibliotek Kościelnych*, 2006 (tisk 2007), Nr 1/2, s. 47–56.

¹¹ Viz katalog výstavy: Žák, P.; Žáková K. *Czechy. Daleko czy blisko?* Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2005. 61 s. a její webovou stránku: <<http://czechydalekoczyblisko.w.interia.pl>>.

Na závěr můžeme shrnout a zobecnit celé pojednání do několika bodů:

1. Národní knihovna jako velká vědecká univerzální knihovna, která se rovněž zabývá cizojazyčnými materiály z různých oborů a rozvíjí mezinárodní spolupráci, rozhodně potřebuje specialisty i z jiných oborů než knihovnictví a vědecké informace. Tito odborníci musí rovněž umět pracovat s moderními informačními technologiemi a znát elektronické informační prameny ze své oblasti, přístupné na Internetu.
2. Počet, pracovní náplň a skutečné uplatnění těchto specialistů závisí na potřebách konkrétní knihovny a jejích uživatelů. Ne všechny potřeby se však dají předem určit a naplánovat.
3. Tyto potřeby jsou v podmínkách Národní knihovny realizovány často neformálně, díky zodpovědnosti a přímé spolupráci jejích zaměstnanců. Ne všechny dodatečné aktivity tohoto druhu bývají v knihovně evidovány, hodnoceny a koordinovány. Probíhají totiž – aspoň v případě NK – v různých místech knihovny a navíc často nebývají zprostředkovány nadřízeným oborového knihovníka.
4. Není nutné, aby se práce jazykových a jiných oborových specialistů musela vždy formalizovat do podoby zvláštních postů typu *oborový specialista* či *knihovník*, ačkoliv v některých případech by to jistě dávalo smysl. Jednalo by se o případy, kdy daný odborník může ve velké míře a dost často využívat své jazykové a jiné odborné kvalifikace během pracovní doby.
5. Pružné řešení však nevyklučuje potřebu stanovení hranic a pravidel využívání speciálních či nadstandardních kvalifikací pracovníka v rámci jeho pracovních povinností i mimo tento rámeček. Jedná se o to, aby využití oborového specialisty v knihovnické praxi bylo přehledné a racionální zároveň jak po odborné, tak i organizační a finanční stránce.